

DOPORUČENÍ formulovaná na základě příspěvků z konference PROLOMIT MLČENÍ: SEXUÁLNÍ NÁSILÍ, JEHO DOPADY A MOŽNOSTI ŘEŠENÍ ze dne 22. 10. 2019

Následující doporučení byla formulována na základě podnětů získaných v rámci konference a předána následujícím institucím:

Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách při Radě vlády ČR pro rovnost žen a mužů

Výbor pro práva dítěte při Radě vlády ČR pro lidská práva

Ministerstvu spravedlnosti

Ministerstvu práce a sociálních věcí

Ministerstvu vnitra

Ministerstvu zdravotnictví

Č.	Zaměření doporučení	Kontext	Doporučení
1.	Urgentní naplánování a přijetí opatření pro nápravu situace	V rámci konference a jednotlivých příspěvků odborníků pracujících s tématem sexuálního násilí, z řad psychologů, policie, sociálních pracovníků, právníků a mnohých dalších, identifikovaly velké množství nedostatků v oblasti poskytování pomoci, podpory a zajištění přístupu ke spravedlnosti obětem sexuálního násilí, speciálně pak dětských obětí.	V návaznosti na tuto situaci doporučujeme urgentní přijetí opatření v oblasti sexuálního násilí a podpory obětem, se specifickým důrazem na dětské oběti, která budou reflektovat níže uložená doporučení, sjednat rychlou nápravu situace a zajistí jim potřebnou podporu a pomoc. V návaznosti na to tedy doporučujeme Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách při Radě vlády pro rovnost žen a mužů vytvořit specifický krátkodobý plán akutních aktivit a opatření, který bude na tuto akutní situaci reagovat a zajistí potřebnou nápravu.

2.	Přístup k dětským obětem a k obětem sexuálního násilí – odborní pracovníci	<p>V praxi bylo identifikováno velké množství případů, které dokládají nedostatečnou informovanost a neznalost podstaty sexuálního zneužívání dětí, jeho příčin, rozvoje a jeho následků. Četné mýty a předsudky se projevují nejen v představách laické veřejnosti, ale bohužel i v jednání odborných pracovníků.</p> <p>Nedostatkem informací, vlastní přípravy, náhledu a nepochopení psychických procesů a stavů dítěte vede v těchto případech k neodbornému zacházení s dětskou obětí, přičemž nedostatek porozumění, lidskosti, taktu a podpory se často prolíná do atmosféry prostředí, ve kterém děti vyrůstají. Necitlivým a neodborným zacházením s dítětem se zesilují negativní dopady a následky, které si dítě odnáší dál do svého života.</p>	<p>Doporučujeme</p> <p>i) provést analýzu napříč obory vysokoškolského vzdělávání, které připravují budoucí profesionály z řad policie, lékařů, soudců, advokátů (Policejní akademie ČR, lékařské a právnické fakulty a další) v kontextu sexuálního násilí a dopadů na jeho oběti, se speciálním důrazem na dětské oběti. Na základě této aktivity identifikovat oblasti, v nichž je zapotřebí intervence a případné rozšíření nebo zavedení výuky tohoto tématu.</p> <p>ii) provést analýzu aktuálního systému celoživotního vzdělávání specialistů, se kterými oběti přicházejí do styku, a provést jeho revizi tak, aby zahrnoval kontinuální edukaci v tématu sexuálního násilí a přístupu k jeho obětem se speciálním důrazem na dětské oběti. Konkrétně je zapotřebí se zaměřit na vzdělávání zástupců a zástupkyň policie, soudů, státního zastupitelství a dalších relevantních institucí, lékařů a zdravotnického personálu.</p> <p>iii) vzhledem k závažnosti tématu sexuálního násilí na dětských obětech doporučujeme zavést pro tyto případy systém supervizí a intervizí, které přispějí k profesionalizaci výkonu a snížení potenciálu sekundární viktimizace obětí.</p>
	Přístup k obětem sexuálního násilí – odborní pracovníci	<p>I dospělé oběti sexuálního násilí se často setkávají s neprofesionálním přístupem ze strany vyšetřovatelů, advokátů, soudů, ale i psychologů a terapeutů. Sexuální násilí v naší společnosti stále náleží k tabuizovaným tématům a je opředeno řadou mýtů. Tyto skutečnosti mají negativní dopad na prožívání oběti a zároveň na její možnost bezpečně a trvale traumatické zážitky zpracovat.</p> <p>Nevhodné či necitlivé jednání nebo otázky ze strany odborníků prvního kontaktu, blízkého okolí nebo dalších institucí negativně dopadají na další prožívání a sebeobviňování oběti. Během výslechu policií tak mohou někdy zdánlivě neškodné signály nedůvěry podstatně prohloubit újmu a dopad situace na oběť. Informovanost a znalost odborníků, se kterými přichází oběti do kontaktu, jsou jedním z faktorů odolnosti/zranitelnosti, které ovlivňují jak schopnost oběti přestát násilí a nést jeho důsledky, tak míru sekundární viktimizace.</p>	
3.	Trauma zohledňující přístup k	V kontextu vyšetřování sexuálního násilí a průběhu soudního řízení je mimo jiné hodnocena autenticita výpovědi obětí, která posiluje jejich věrohodnost před relevantními institucemi (policíí,	Doporučujeme vzdělávání orgánů činných v trestním řízení; policistů, soudců a státních zástupců, stejně jako advokátů a dalších relevantních aktérů, ve

	obětem	soudy). Avšak pro uzdravení obětí sexuálního násilí a zmenšení negativních dopadů prožité traumatické události na její život, je přínosné započít s psychoterapií v co nejranějším stádiu. Tato intervence však může do určité míry kontrolovat požadavek na autenticitu, neboť dochází k postupnému zpracovávání traumatu a k proměně vnímání a chování obětí, které ve svém důsledku může pro některé subjekty snížit hodnověrnost výpovědi.	formách projevu traumatu, v jehož rámci bude na tento fakt upozorňováno a bude jasně prioritizováno zdraví oběti (v napojení na realizaci bodu ii) předchozího doporučení).
4.	Přístup k obětem sexuálního násilí – zdravotníci	Ačkoliv v ČR existuje doporučený metodický postup pro vyšetření po sexuálním napadení a pro sběr vzorků pro pozdější využití v případném trestním řízení (více viz <i>Doporučený postup k vyšetřování obětí sexuální agrese při poskytování péče obětem znásilnění a sexuálního zneužívání, 2009</i>), profesní organizace jako Česká lékařská komora nebo Česká gynekologicko porodnická společnost jej ve svých postupech neuvádějí a ani v praxi na něj neodkazují. Charakter postupu je doporučený, tudíž jeho dodržování není zmíněnými institucemi vyžadováno.	Doporučujeme zajistit analýzu a případnou revizi stávajícího <i>Doporučeného postupu</i> tak, aby byl v souladu s aktuální legislativou a s dalšími závaznými postupy, umožnit relevantním subjektům jeho veřejné připomínkování a prozkoumat možnosti úpravy změny jeho formátu tak, aby tvořil závazný (nikoli pouze doporučený) postup.
5.	Nízká dostupnost soudních znalců v oblasti gynekologie, speciálně dětské	Soudních znalců pro oblast gynekologie je kriticky nízké množství, speciálně pak pro dětské oběti. Nízký počet vede nejenom k zdoluhavosti procesu trestního a soudního řízení, ale zároveň i k přetížení soudních znalců, které může často ústít v jejich vyhoření.	Doporučujeme zajistit systematickou podporu odborníků na tuto oblast s cílem zvýšit jejich motivaci se zapojit do soudně znalecké činnosti. Jako např. zvýšení odměn znalců za znaleckou činnost, zařazení osoby znalce pod definici veřejného činitele. Analyzovat možnosti přijetí kroků, které povedou k eliminaci slovních útoků na znalce a eliminaci jejich dehonestace v rámci trestního řízení, a to zejména ze strany obhájců obviněných, a implementace těchto kroků.
6.	Dostupnost pomoci pro oběti sexuálního násilí, specificky pak pro dětské	V současné době se mohou oběti sexuálního násilí obracet na obecná krizová centra a linku pomoci, kde je poskytována podpora obětem trestných činů a domácího násilí. Tato linka tedy není určena specificky pro oběti sexuálního násilí, tudíž zde tyto oběti, u nichž se nemusí vždy jednat o trestné činy ani domácí násilí, získají pouze limitované informace o tom, kam se dále	Skupina obětí sexuálního násilí má natolik specifické potřeby, že je nelze adekvátně naplnit v rámci stávajícího vymezení sociálních služeb. Z toho důvodu doporučujeme zvážit možnosti úpravy relevantních legislativních a metodických dokumentů, které budou v systému sociálních služeb

	oběti	<p>obrátit a jak postupovat, například s ohledem na zajištění důkazů o napadení pro případné následné využití v trestně právním řízení. V ČR naprosto postrádáme centrum, kde by oběti měly možnost získat podporu, péči a ošetření pod jednou střechou. Neexistují zde krizová centra ani krizové linky, které by byly v provozu nepřetržitě a reagovaly na specifické potřeby obětí sexuálního násilí.</p> <p>Aktuálně se potýká systém poskytování pomoci dětským obětem sexuálního násilí se zásadním nedostatkem odborných pracovníků, a to jak v řadách dětských gynekologů, soudních znalců pro oblast dětské gynekologie, tak i v řadách pomáhajících organizací. Poskytováním pomoci dětskými obětem sexuálního násilí se věnuje pouze omezené množství organizací v České republice.</p>	<p>zahrnovat též cílovou skupinu obětí sexuálního násilí, specificky pak dětských obětí.</p> <p>Zároveň doporučujeme podpořit rozvoj existujících a vznik nových služeb pro oběti sexuálního násilí, obzvláště:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zajištění non stop telefonické linky specializované na práci s oběťmi sexuálního násilí (včetně práce s traumatem). - Zajištění podpory vzniku specializovaného centra pro oběti sexuálního násilí, v jehož rámci budou poskytovány obětem komplexní služby edukovanými specialisty, včetně zdravotního ošetření, možnosti zajistit sběr vzorků, sociální, psychické a právní podpory.
7.	Opatrovník OSPOD	<p>Opatrovník dítěte OSPOD, jak rychleji přidělit</p> <p>Povětšinou bývá opatrovníkem nezletilému dítěti ustanoven sociální pracovník nebo pracovnice, je pověřený soudem k tomu hájit zájmy a práva dítěte v průběhu řízení. Absence právního vzdělání těchto pracovníků pak může vést k nedostatečnému zajištění jejich práv.</p>	<p>Zvážit a zanalyzovat možnosti zavedení obligatorního zastoupení dítěte specializovaným advokátem, a to nejen na oblast rodinného a trestního práva, ale též disponujícího základní znalostí psychologie dítěte a vývojové psychologie.</p>

Zpracováno proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí

Jitka Poláková a Veronika Ježková

6. 12. 2019